

Daniel Haiduc

Cronica cercetărilor arheologice din România - campania 2013

Din lista bogată a rapoartelor de cercetare cuprinse în volumul *Cronica cercetărilor arheologice din România – campania 2013* (*, am ales să le semnalăm, mai jos, pe cele care corespund domeniilor de interes ale revistei noastre.

Alba * Cercetările arheologice efectuate la Alba Iulia, în cartierul Cetate, au avut ca obiectiv dezvelirea sistematică a clădirii identificate în acest punct în anul 2008 drept un sanctuar al zeului Mithras, pe baza unei abordări complexe, interdisciplinare. Inventarul arheologic recuperat în această campanie conține, printre altele, altare, elemente arhitecturale din calcar și gresie, ceramică și monede romane. * Cercetările din cartierul Partoș (insula sanctuarului Liber Pater), au avut ca scop principal stabilirea funcționalității unei clădiri romane, al cărei colț sud-vestic a fost identificat în anul 2003, când a fost descoperit un altar votiv dedicat lui Deus Invictus. În 2013 a fost dezvelit parțial zidul sud-vestic și aproape în întregime cel nord-vestic.

Argeș * Campania de la Câmpulung-Pescăreasa, a continuat cercetarea clădirii incendiate din zona situată între horreum (la vest), principia (la est), via principalis (la sud) și micul edificiu cu hipocaust spre nord. Rezultatele obținute în această zonă întrevăd posibilitatea ca fortificația romană de la Câmpulung „Jidova” să-și fi continuat existența și după atacul carpic din timpul lui Filip Arabul.

Brașov * Obiectivul campaniei de la Racoșul de Jos a fost de a încheia investigația în secțiunile începute anterior și de a obține noi informații asupra locuirii, amplorii și atribuirii acesteia în zonele mai puțin accesibile cercetărilor de pe Piatra Detunată, în special pe terasa a III-a. Observațiile desprinse în urma încheierii cercetării secțiunii, începută în anul 2009, confirmă în totalitate unitatea concepției arhitecturale ce a stat la baza edificării sistemului de apărare dacic de la Racoș-Piatra Detunată. * Campania de la Râșnov a urmărit continuarea cercetărilor începute în 2006 în zona barăcilor din praetentura sinistra a castrului Cumidava. Materialul arheologic descoperit este variat: ceramică uzuală, fragmente de terra sigillata și sticlă, obiecte de podoabă, piese de echipament militar și 10 monede dintre care 6 denari și 4 de bronz.

Buzău * La Pietroasele, campania a întregit descoperirile anterioare, confirmând faptul că edificiul cu hipocaust (băile romane) este o construcție impresionantă, expresie de înaltă ținută a arhitecturii imperiale romane și, împreună cu castrul din apropiere, constituie unicul ansamblu roman din secolul IV de asemenea amploare și cu un asemenea nivel remarcabil de finisare și dotare existent la nordul Dunării de Jos.

Caras-Severin * Au continuat și cercetările arheologice de la Tibiscum-Iaz, comuna Obreja, cu aceleași obiective inițiate în anul 2009, și anume dezvelirea clădirii

VI (surprinsă din punct de vedere arheologic deja din anul 1997) și a drumului roman Decumanus Maximus. Din punct de vedere cronologic au fost surprinse momente importante din dezvoltarea orașului antic Tibiscum, în perioada romană târzie și post-romană. A rezultat și un material ceramic bogat, reprezentat de vase romane târzii, dar și fragmente de vase de sticlă, cuie, mărgelă, aplici și fi bule – extrem de importante în datarea nivelelor. * Campania de la Jupa s-a desfășurat pe trei sectoare. În cadrul sectorului 1 obiectivul a fost continuarea cercetării arheologice în interiorul clădirii XIII B, obiectiv care face parte dintr-un plan de cercetare mai vast ce presupune dezvelirea, conservarea și punerea în valoare a orașului roman Tibiscum, dezvoltat pe malul drept și stâng al Timișului. Cercetările din sectorul 2 „castrul mare” au continuat investigarea începută anterior cu scopul de a surprinde structura internă a castrului, iar în sectorul 3 „așezarea civilă” a fost cercetată clădirea XV, un edificiu amplasat în zona centrală a suprafeței rezervației arheologice aflată la nord de castrul mare.

Cluj * La Potaissa-Turda, cercetarea arheologică în zona praetentura sinistra din anul 2013 a permis completarea planului complexului de barăci descoperit în 2012 și a dus la de dezvelirea parțială a unui edificiu poziționat în continuarea acestora. Cercetările au permis completarea planului complexului de barăci și, prin extindere, planul construcțiilor interioare dintr-o mare parte a zonei praetentura sinistra. * Cercetarea castrului roman de la Bologna, comuna Poieni, a avut ca obiectiv cercetarea arheologică a clădirii comandantului, unul din cele mai importante și mai bine păstrate monumente din zonă. De asemenea s-a avut în vedere și redezvelirea porții de nord în scopul unei viitoare reconstituiri. * Cercetările de la Cășeiu au avut ca scop continuarea cercetării în zona barăcilor de pe latura de nord a castrului roman, precum și în vicus. Printre artefactele descoperite se află un denar emis la Roma de Marcus Aurelius, între 163–164, o ștampilă și mai multe obiecte de bronz (ținte și aplici fragmentare).

Constanța * Un număr de cinci rapoarte au ca obiect orașul roman Tropaeum Traiani din comuna Adamclisi. Cercetările efectuate în sectorul A, la nord de basilică, în mare parte în secțiuni deschise anterior, au pus în evidență mai multe ziduri care aparțin anexei monumentului creștin și au dus la colectarea unui material arheologic important constând în ceramică, oase animale, fragmente de sticlă, obiecte de metal și o monedă. De asemenea, cercetarea a urmărit și lămurirea unor aspecte constructive ale intrărilor principale în edificiile de pe flancul sudic și nordic al străzii ABV IV. În sectorul B, scopul săpăturilor a fost acela de a obține detalii privind construcțiile antice evidențiate în cadrul săpăturilor din anii precedenți și de a explica arheologic prezența unei anomalii

rezistivimetrice de maxim într-o zonă unde harta magnetometrică nu semnaleză prezența unor ziduri antice. În ce privește sectorul C, obiectivul cercetării a constat în identificarea modalităților de alimentare cu apa a cisternei orașului Tropaeum Traiani. * La Capidava, comuna Topalu, campania a dus la demararea cercetărilor în principia romană târzie din sector VII. Acest nou proiect de cercetare își propune obținerea sistematică a informației arheologice și arhitecturale asupra respectivei clădiri oficiale dotată cu absidă, de epocă romană târzie. * Șantierul arheologic de la Istria face obiectul a șase rapoarte de cercetare. În sectorul Acropolă Centru-Sud a fost identificată o structură de mari dimensiuni, denumită convențional clădirea romană nr. 1, probabil o reședință de tipul celora din sectorul Domus. Cercetările din sectorul extra muros Poarta Mare-Turnul Mare au avut ca obiectiv reluarea cercetărilor precedente în scopul surprinderii unor detalii constructive și planimetrice ale celor două edificii, identificate anterior în acest sector la N și S de strada „de factură elenistică”. Materialul arheologic recoltat, variat și relativ bogat, indică o datare preliminară în secolele II–III pentru faza a doua de funcționare a edificiului nr. 2 și secolul I pentru o fază anterioară. Programul de cercetare „Basilica cu criptă” de la Histria a continuat în anul 2013, după o întrerupere de doi ani, și s-a concentrat pe lucrări în latura de est a Pieței Mari a orașului roman târziu, iar rezultatele obținute sunt încurajatoare, constituind premisa continuării cercetării întregii zone aflate la est de edificiul creștin. În sectorul T au fost cercetate monumentele din partea de vest a sanctuarului. Trei suprafețe din interiorul încăperii centrale de pe latura de vest a casei romane târzii, cunoscută în literatură drept ”casa constantiniană”, dar mai ales depozitul votiv cu traverse de ancore, semnalat deja în campania din anul 2012, descoperire ce contribuie la cunoașterea activităților de cult în această parte a cetății. S-au continuat și săpăturile în sectorul Basilica Pârvan, iar în Sectorul Sud s-a urmărit identificarea laturii de vest și a colțului de nord-vest a edificiului roman timpuriu de mari dimensiuni descoperit anterior, despre care se presupune că avea o funcționalitate publică, oficială. * Campania de săpături arheologice de la Ostrov a continuat în sectorul I Thermae, având ca obiective generale surprinderea unor detalii legate de edificiul nr. 3 și relația acestuia cu edificiul nr. 2, precum și în legătură cu limita de N și E a edificiului nr. 3. Rezultatele obținute aduc noi informații despre planimetria și funcționalitatea edificiului nr. 3, cel mai probabil un edificiu public, precum și date noi în favoarea datării acestuia în ultima etapă a așezării (sfârșitul sec. III–începutul sec. IV).

Covasna * Noile cercetări arheologice efectuate la Cetatea Zânelor s-au concentrat asupra primului nivel de locuire dacică. Au fost cercetate 25 de complexe constând din gropi de stâlpi, vetre de foc, platforme de vase, platforme de chirpici ars și două construcții. Din stratul de cultură a ieșit o cantitate mare de vase lucrate cu mâna și cu roata, diverse obiecte din fier, creuzete întregi și fragmentare, fusaiole, jetoane, cute de piatră și piese de podoabă.

Dolj * La Desa a fost descoperit un pilon al fortificației romane din șirul orientat E-W, dar și alte șase morminte din perioada târzie a La-Tène-ului mijlociu și din perioada timpurie a La-Tène-ului târziu, care se adaugă celor descoperite în campaniile anterioare. * Fortificația romană de la Cioroiu Nou a constituit și în 2013 obiectul unei cercetări arheologice consistente care a scos la lumină părți ale unor noi clădiri, dar și obiecte

de bronz (fibule, verigi, pandantive, brățări, chei, butoni), de fier (mânere, cuie, zguri, piroane, brice, scoabe, cuțite) sau monede. * Campania arheologică de la castrul roman din Răcarii de Jos, comuna Brădești s-au concentrat asupra clădirii comandamentului castrului, un obiectiv de mari dimensiuni, realizat cu fundații și ziduri de piatră. Au fost cercetate încăperi din partea din spate a clădirii și au fost evidențiate ruinele fundațiilor acesteia.

Hunedoara * Campania centrată pe situl arheologic din satul Ardeu, comuna Balșa a urmărit continuarea cercetării atelierului descoperit în campania din anul 2004, precum și extinderea cercetării turnului locuință, identificat în campania 2002. S-a reușit efectuarea lucrărilor topografice și conservarea primară prin susținerea malurilor cu bandaje din scândură. * Vestigiile cetății dacice de la Blidaru, comuna Orăștioara de Sus, au constituit obiectul unei noi campanii care a vizat în primul rând turnurile aflate în extremitatea sudică a platoului Faeragului și respectiv în centru acestuia. Ambele turnuri investigate prezintă o serie de caracteristici inedite, cu un potențial arheologic și istoric considerabil. Astfel, dacă pentru toate turnurile din jurul cetății dacice de la Blidaru era consemnată o singură fază de utilizare a lor, pentru cele două turnuri situate pe platoul Faeragului au fost documentate două faze, cu diferențe notabile între ele. * Pe șantierul de la Mintia, comuna Vețel, a fost deschis un nou sector de cercetare, denumit convențional Sector NE amfiteatru. În afara săpăturii arheologice propriu-zise, a fost realizată ridicarea topografică de bază, cu încercarea de localizare a cercetărilor anterioare și fixarea a două borne pentru realizarea caroiajului topografic. * La Grădiștea de Munte-Sarmizegetusa Regia, cercetările arheologice au vizat două puncte, primul situat pe terasa a IV-a, în interiorul fortificației, al doilea în exteriorul fortificației, în apropierea porții de sud. În primul loc menționat au fost continuate săpăturile reluate aici în anul 2011, pentru a fi stabilit traseul complet al drumului pavat care lega, în epoca dacică, fortificația cu zona sacră și pentru a documenta diferitele etape prin care a trecut zona din antichitate până în perioada modernă. Descoperirea unei piese de bronz cu o valoare istorică excepțională a condus la efectuarea săpăturilor în al doilea punct amintit, unde obiectivul principal a constat în a obține cât mai multe date arheologice cu privire la contextul antic al piesei. * Campania de la Ulpia Traiana Sarmizegetusa face parte dintr-un plan care urmărește încheierea săpăturilor începute cu multe decenii în urmă și publicarea monografică a fiecărui obiectiv în parte. Săpăturile din 2013 au avut două obiective principale: Templul Mare și poarta de nord a orașului. Au fost descoperite numeroase fragmente arhitectonice, capitelluri corintice, bucăți de fus și plinte. De asemenea au fost găsite mai multe blocuri de cornișă și de la învelișul podiumului templului. Există și bucăți din trepte tot de marmură, fie de la intrarea în aedes, fie de la portic, toate constituind elemente importante pentru restaurarea acestui edificiu.

Ialomița * Necropola getică de la Stelnică a constituit obiectul unei campanii în care au fost cercetate 10 morminte de epocă getică: trei morminte de incinerare cu oasele depuse în urnă cu sau fără capac, un mormânt de dublu de incinerare cu oasele depuse în groapă și șase morminte de înhumare, rezultând până acum un total de 416 morminte aparținând epocii getice.

Mureș * Campania de la Călugăreni a avut ca scop cercetarea a trei sectoare

importante: principia castrului roman, din care au fost decoperate aedesul, cele două birouri dinspre nord și o parte din basilica, termele castrului, din care au fost surprinse zidul exterior și 3 încăperi dotate cu instalație de hypocaust și o locuință din vicusul militar, de mari dimensiuni.

Olt * În satul Reșca, comuna Dobrosloveni, au fost întreprinse cercetări arheologice în sectorul fortificația centrală și în sectorul de nord, având ca obiectiv principal identificarea de noi ateliere ceramice din epoca romană. Descoperirea în Sectorul de Nord a unui număr de 3 cuptoare de ars vase din lut, care pot fi date în intervalul dintre a doua jumătate a secolului al II-lea și prima jumătate a secolului al III-lea, extinde spre nord-vest limitele cunoscute ale cartierului de producție ceramică. În sectorul fortificației centrale, principalele rezultate ale cercetărilor sunt identificarea traseului zidului de incintă din faza de cărămidă a fortificației, a fundațiilor unor clădiri și a unui atelier de prelucrare a sticlei. * Cercetările de la Reșca au urmărit identificarea de noi ateliere ceramice din epoca romană. Principalele rezultate ale cercetărilor întreprinse în Sectorul de Nord sunt descoperirea unui număr de 3 cuptoare de ars vase din lut, care pot fi date în intervalul dintre a doua jumătate a secolului al II-lea și prima jumătate a secolului al III-lea p.Chr.. Aceste descoperiri extind spre nord-vest limitele cunoscute ale cartierului de producție ceramică din acest sit, aducând noi informații privind topografia acestuia. * Campania din anul 2013 de la Sucidava, cartierul Celei-Corabia, și-a localizat săpăturile în două sectoare, dintre care îl amintim pe cel situat în zona centrală din interiorul fortificației romano-bizantine, delimitată spre vest de clădirea cu hipocaust, la nord de basilica paleocreștină, iar la sud de horreum și fântâna „secretă”, unde au fost descoperite noi urme de locuire aparținând nivelului geto-dacic târziu (sec. I î.Hr. - sec. I d.Hr.).

Prahova * Campania de la Budureasca, comuna Vadu Săpat, a urmărit continuarea cercetărilor în sectorul sudic al sitului Budureasca 4 Puțul Tătarului și obținerea de informații cu privire la contemporaneitatea locuirii în cele două sectoare ale sitului, dar și verificarea stratigrafiei sitului realizată în urma săpăturilor mai vechi, de dinainte de anul 1989. Cercetările arheologice au dus la descoperirea unor noi structuri de locuire aparținând secolelor V-VII, au confirmat din punct de vedere stratigrafic informațiile din săpăturile mai vechi și au lărgit aria locuirii aparținând latenului getic din cadrul acestui sit. * Campania de la castrul roman din Drajna de Sus (PH), a încheiat, în linii generale, cercetarea edificiului A (praetorium) situat în praetentura dextra. Au fost obținute datele stratigrafice și arhitectonice cele mai importante: structura constructivă, cronologia și dimensiunile acestei clădiri. A fost adunată o cantitate apreciabilă de material arheologic, constând din ceramică, artefacte, monede, material de construcție (țigle, cărămizi, olane) precum și materialul de construcție șampilat recoltat în suprafața edificiului (peste 2100 de cărămizi și țigle șampilate). * Cercetarea castrului și băilor romane de la Sfârleanca, comuna Dumbrăvești, au vizat două obiective și anume continuarea cercetării incintei estice, în special în zona barăcii, precum și finalizarea secțiunii S6, de pe latura vestică. În vederea orientării unităților de cercetare arheologică au fost realizate prospecțiuni geofizice în două zone importante ale fortificației. În urma procesării acestora s-au obținut date noi privind orientarea barăcilor, fapt care impune pe lângă necesitatea continuării prospecțiunilor și extinderea cercetărilor în aceste zone.

Satu Mare * În comuna Supur, campania din 2013 a continuat demersurile din 2012 privind cercetarea legăturii între elementele sistemului de fortificații romane de lângă drumul național Carei-Zalău și „fortificația triunghiulară”, surprinsă în anul 2002 pe Dealul Bondaua. Au fost surprinse două șanțuri cu val, cu șanțuri orientate către vest, spre Barbaricum, din care unul aparține liniei principale de fortificare, care străbate valea Crasnei.

Sălaj * Cercetările arheologice de la Porolissum, comuna Creaca, au urmărit determinarea exactă a dimensiunilor reale ale clădirii B6, identificată și cercetată parțial în săpăturile din anul precedent și verificarea unei alte clădiri, poziționată în zona porții principalis sinistra a castrului, similară din punct de vedere structural cu clădirea B6. O importantă realizare a campaniei din anul 2013 a constat în elaborarea unui nou plan al castrului și a întregului sit arheologic, cu amplasarea corectă a noilor structuri descoperite precum și corelarea acestor date cu prospecțiunile geofizice, obiectivul cel mai intens cercetat prin mijloace non-invazive fiind praetorium-ul. * Cercetările de la castrul roman aflat în satul Sutoru, comuna Zimbor, au avut ca rezultat principal identificarea fortificației de lemn a castrului timpuriu și stabilirea relației cronologice cu fortificația de piatră. Totodată a fost realizat un nou plan al castrului și al întregului sit arheologic cu amplasarea corectă a noilor structuri descoperite.

Tulcea * La Jurilovca, cercetările din punctul Cap Dolojman au avut ca obiect patru încăperi aparținând de două edificii. Stratigrafia în acest punct al orașului demonstrează existența unei locuiri din a doua jumătate a secolului V, urmată de cea de secol VI, aceasta din urmă cu cel puțin trei faze distincte, vizibile în compartimentarea și demantelarea unor segmente de ziduri. * În interiorul arealului fortificat de la Murighiol au fost trasate și cercetate, în interiorul arealului fortificat, perpendicular pe zidul estic de incintă, șapte secțiuni. A fost dezvelit un edificiu de mari dimensiuni și un pavaj din pietre regulat tăiate, care poate să reprezinte amenajarea unei piețe, cu o suprafață apreciabilă, extinsă probabil spre vest și sud și care va fi cuprins întregul areal până la clădirile de lângă basilica episcopalis. * La șantierul (L)Ibida, Slava Rusă, cercetările s-au desfășurat pe mai multe sectoare. În sectorul Curtina G – Turnul 8, săpăturile au surprins un nivel datat în sec. V și unul în sec. IV, acesta din urmă corespunzător construirii incintei, și a fost cercetat un mormânt de inhumație. Cercetările din sectorul X au urmărit lămurirea sistemului de construcție a incintei de sud-est și surprinderea cât mai completă a structurii urbanistice din partea de sud-est a cetății Ibida prin cercetarea edificiilor intramurane. Descoperirile din sectorul Turnul 10 au întărit ipoteza că încăperea cercetată funcționa în sec. IV – V p. Chr. ca depozit de cereale. A fost deschisă o nouă suprafață de cercetare și la punctul „Fântâna Seacă”, cu scopul identificării limitei de est a nucleului de locuire din această zonă. S-a mai lucrat în punctul „Donca” și a fost trasată o secțiune în sectorul „necropolă”, în care au fost cercetate două morminte.

(* Volumul a apărut sub sigla Institutului Național al Patrimoniului (coordonatori: dr. Raluca Iosipescu, dr. Dana Mihai, Emilian Gramureac și Ruxandra Șerban) și a sintetizat cea de-a XLVIII-a Sesiune națională de rapoarte arheologice, organizate de Muzeul Țării Crișurilor din Oradea în perioada 5-7 iunie 2014.